

تأثیر ویژگیهای کمیته حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود

دکتر رسول یاری فرد

استادیار گروه حسابداری، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران.

Yari_fard@yahoo.com

فاطمه طاهرپناه

کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران. (نویسنده مسئول).

fatemetaherpanah@gmail.com

دکتر وحید آرمانی فرد

استادیار گروه حسابداری، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران.

v.armani.fard@gmail.com

چکیده

سود یکی از با اهمیت‌ترین اقلام صورت‌های مالی است که در شرکت‌ها به عنوان یکی از معیارهای تصمیم‌گیری برای ارزیابی عملکرد و تعیین ارزش بنگاه اقتصادی محسوب می‌شود. استفاده از برآوردها و روش‌های مختلف حسابداری باعث شده است که نتوان به سود به دید قابل اتکا نگریست. سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان برای جلوگیری از تصمیمات نادرست نباید تنها به رقم سود اتکا نمایند، بلکه بایست توجه خود را به سودی با کیفیت معطوف کنند. لذا مطالعه عوامل مؤثر بر کیفیت سود حائز اهمیت می‌باشد. بر اساس مطالب بیان شده، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. به منظور دستیابی به هدف فوق، اقدام به تدوین دو فرضیه شد. بر این اساس به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، نمونه‌ای متشکل از ۱۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۰ انتخاب شد. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش نیز از مدل رگرسیون چندمتغیره مبتنی بر داده‌های ترکیبی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد مسئولیت اجتماعی شرکت بر کیفیت سود تأثیر مثبت و معناداری دارد، یعنی افزایش مسئولیت اجتماعی شرکت، افزایش کیفیت سود را به دنبال دارد؛ علاوه بر این، نتایج بیانگر این است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود را تقویت می‌کند.

واژگان کلیدی: کیفیت سود، مسئولیت اجتماعی شرکت، استقلال کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی.

مقدمه

فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی فعالیت‌هایی هستند که شرکت‌ها به‌طور داوطلبانه، فراتر از الزامات قانونی، با در نظر گرفتن نیازهای ذینفعان مختلف انجام می‌دهند و فعالیت‌های تخصیص منابع بلندمدت با هزینه‌ها هستند (کیم و یونگ^۱، ۲۰۱۳). بنابراین، اینکه یک شرکت درگیر فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی می‌شود، عمدتاً در اختیار مدیریت آن است (دیویدسون و همکاران^۲، ۲۰۱۹) و انگیزه‌های آن‌ها برای انجام فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت در مشارکت شرکت منعکس می‌شود. مطالعات قبلی نتایج متفاوتی را در مورد ارتباط بین فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود گزارش می‌کنند که نشان می‌دهد قصد مدیریت برای مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت لزوماً برای

¹ Kim and Jung

² Davidson et al

مشارکت اجتماعی نیست. با این حال، از آنجایی که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت در کمک‌های مالی، حمایت از رفاه اجتماعی، حمایت از مصرف‌کننده و مدیریت محیط‌زیست دخیل است، ناگزیر از سیستم ملی و همچنین محیط اجتماعی و فرهنگی که شرکت به آن تعلق دارد، تأثیر می‌پذیرد. مطالعات قبلی که به بررسی فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها می‌پردازند، گزارش می‌دهند که انگیزه‌های مدیریت سود در گزارشگری مالی کم است، زیرا آن‌ها در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت با انگیزه اخلاقی برای کمک به جامعه شرکت می‌کنند (لیم و چوی^۱، ۲۰۱۳).

علاوه بر این، حاکمیت شرکتی در قلب سیستم‌هایی مانند سیستم‌های مدیریت، سیستم‌های تصمیم‌گیری و سیستم‌های حسابرسی قرار دارد که باید برای شرکت‌ها برای انجام اقدامات مسئولیت اجتماعی شرکت در اولویت قرار گیرند. بنابراین، حاکمیت شرکتی نقشی محوری در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ایفا می‌کند (بن^۲، ۲۰۰۹). علاوه بر این، حکمرانی صحیح باعث ایجاد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی کارآمد می‌شود (کوک و کانگ^۳، ۲۰۱۱)، عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت را افزایش می‌دهد (ماگلیو و همکاران^۴، ۲۰۲۰) و سطح و اعتبار افشای مسئولیت اجتماعی شرکت را بهبود می‌بخشد (دوک و همکاران^۵، ۲۰۲۲). حاکمیت شرکتی همچنین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود را تعدیل می‌کند، زیرا می‌تواند از عملکردهای مسئولیت اجتماعی شرکتی ناشی از رفتار فرصت‌طلبانه مدیران جلوگیری کند و آن‌ها را تشویق کند تا تصمیمات مدیریتی را از دیدگاه بلندمدت اتخاذ کنند (چوی و همکاران^۶، ۲۰۱۳).

به این ترتیب، حاکمیت شرکتی نقش مهمی در اثربخشی فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت ایفا می‌کند. علاوه بر این، در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکت، پژوهش در مورد مدیریت سود یک نگرانی مداوم است (سانتوس جائن و همکاران^۷، ۲۰۲۱). با این حال مسئولیت اجتماعی شرکت و مسائل مدیریت سود به طور کامل مورد توجه قرار نگرفته است. به طور خاص، تأثیر حاکمیت شرکتی بر پیوند بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود به اندازه کافی مورد توجه قرار نگرفته است (سانتوس جائن و همکاران، ۲۰۲۱). به طور خاص، حتی اگر کمیته حسابرسی مسئول نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی شرکتی است و بنابراین، نقش مهمی در بهبود کیفیت سود ایفا می‌کند، پژوهش‌های کافی برای تجزیه و تحلیل تأثیر کمیته‌های حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود وجود ندارد. این مطالعه با بررسی نقش ویژگی‌های کمیته حسابرسی در پیوند بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود، شکاف موجود در ادبیات را پر می‌کند. کمیته حسابرسی یک نهاد حسابرسی است که در داخل شرکت ایجاد می‌شود و مدیریت را از یک موقعیت مستقل نظارت می‌کند و فعالیت‌های گزارشگری مالی شرکت را کنترل می‌کند تا شفافیت شرکت و کیفیت اطلاعات حسابداری را بهبود بخشد (کمیسیون بورس و اوراق بهادار^۸، ۲۰۰۳). بر این اساس، کمیسیون بورس و اوراق بهادار و قانون ساربینز آکسلی تأکید ویژه‌ای بر وظایف کمیته حسابرسی دارند (سانگ و همکاران^۹، ۲۰۱۷). ایالات متحده از سال ۱۹۸۹ تشکیل کمیته حسابرسی را برای شرکت‌های فهرست شده موظف کرده است و نقش کمیته حسابرسی با تصویب قانون ساربینز آکسلی پس از رسوایی انرون بیشتر تقویت شد. به طور مشابه، در ایران مقررات مربوط به کمیته‌های حسابرسی در آبان ۱۳۸۶ به تصویب هیئت‌مدیره شرکت بورس رسید.

¹ Lim and Choi

² Ban

³ Kook and Kang

⁴ Maglio et al

⁵ Dwekat et al

⁶ Choi et al

⁷ Santos Jaén et al

⁸ Securities and Exchange Commission

⁹ Song et al

مطالعات قبلی که اثرات فردی ویژگی‌های کمیته حسابرسی را تجزیه و تحلیل می‌کنند نشان می‌دهند که کمیته حسابرسی که مستقل، فعال و دارای تخصص حسابداری یا قدرت نسبی است، به طور فعال وظایف نظارت و کنترل مدیریت را انجام می‌دهند (کواک^۱، ۲۰۱۰). این نشان می‌دهد که کمیته‌های حسابرسی با ویژگی‌های برتر کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشند. با این حال، در مورد کشورهای نوظهور، گزارش شده است که مدیریت حاکمیتی به دلیل ضعف سیستم‌های حقوقی و حمایت از سرمایه‌گذار در مقایسه با کشورهای پیشرفته ناکافی است.

اگر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رفتار یک شرکت تأثیر مثبت داشته باشد، می‌تواند به بهبود کیفیت سود شرکت‌هایی با سطوح مسئولیت اجتماعی شرکتی بالا کمک کند. با این حال، اگر کمیته‌های حسابرسی فقط به صورت رسمی عمل کنند و در انجام وظایف نظارتی مؤثر اولیه خود شکست بخورند (جنون و همکاران^۲، ۲۰۰۴)، حتی اگر ویژگی‌های مطلوبی داشته باشند، ممکن است تأثیر مثبت قابل توجهی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌هایی با سطوح مسئولیت اجتماعی شرکتی بالا نداشته باشند. بنابراین، این مطالعه بررسی می‌کند که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می‌گذارد یا خیر. بنابراین، سؤال اصلی پژوهش این است که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود تأثیرگذار است؟

مبانی نظری

انگیزه‌های مختلفی برای شرکت‌ها برای مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد. از یک طرف، یک شرکت ممکن است با انگیزه‌های اخلاقی به منظور کمک به جامعه درگیر شود. از سوی دیگر، یک شرکت ممکن است به نفع خصوصی مدیران خود درگیر شود. در این مورد، یک شرکت مسئولیت اجتماعی شرکت را با انگیزه‌های فرصت‌طلبانه انجام می‌دهد تا تخلفات شرکتی را بپوشاند. شرکت‌هایی که به لحاظ اخلاقی فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی را انجام می‌دهند، سعی می‌کنند با سرکوب مدیریت سود، شفافیت گزارشگری مالی را حفظ کنند. این به این دلیل است که این شرکت‌ها بیشتر احتمال دارد که صورت‌های مالی را مسئولانه گزارش کنند (وانگ و چوی^۳، ۲۰۱۳). در مقابل، مدیرانی که با انگیزه‌های غیراخلاقی درگیر فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت می‌شوند، احتمالاً از طریق گزارش‌دهی مالی فرصت‌طلبانه مانند مدیریت سود، سهامداران را گمراه می‌کنند (کیم و همکاران^۴، ۲۰۱۲).

مطالعات قبلی یافته‌های ثابتی در مورد ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود گزارش نکرده‌اند. کیم و همکاران (۲۰۱۲) شواهدی را ارائه می‌کند که نشان می‌دهد شرکت‌های آمریکایی با امتیازهای مسئولیت اجتماعی شرکتی بالاتر، کمتر احتمال دارد مدیریت سود را از طریق اقلام تعهدی اختیاری و فعالیت‌های عملیاتی واقعی انجام دهند. پالاسیوس - مانزانو و همکاران^۵ (۲۰۲۱) با استفاده از نمونه‌ای از شرکت‌های اسپانیایی، تأثیر منفی فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت بر مدیریت سود را پیدا کردند. غالب و همکاران^۶ (۲۰۲۱) مستند می‌کنند که گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت به طور منفی با دستکاری سود واقعی از طریق تجزیه و تحلیل شرکت‌های فهرست شده اردنی مرتبط است. این نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تمایل دارند روابط بلندمدت با سهامداران خود را به جای حداکثر کردن

¹ Kwak

² Jeon et al

³ Wang and Choi

⁴ Kim et al

⁵ Palacios-Manzano et al

⁶ Ghaleb et al

سود کوتاه مدت خود ارتقا دهند. به طور مشابه، دیمیتروپولوس و کورونیوس^۱ (۲۰۲۱) شرکت های فهرست شده و غیر بورسی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا را تحلیل می کنند و گزارش می دهند که فعالیت های مربوط به گزارش زیست محیطی شرکت ها ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی را کاهش می دهد. با این حال، موتاکین و همکاران^۲ (۲۰۱۵) نشان می دهند که یک ارتباط مثبت بین سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری از طریق تجزیه و تحلیل شرکت های بنگلادشی وجود دارد. این نشان می دهد که شرکت هایی که فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکتی را با انگیزه های فرصت طلبانه انجام می دهند، کیفیت سود پایین تری را با تعدیل غیراخلاقی آن گزارش می کنند. پریور و همکاران^۳ (۲۰۰۸) ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود را برای شرکت های ۲۶ کشور تجزیه و تحلیل کرده و گزارش می دهند که شرکت ها به طور استراتژیک از مسئولیت اجتماعی شرکت برای پنهان کردن رفتار مدیریت سود استفاده می کنند. سالوسکی و زولچ^۴ (۲۰۱۲) که کشورهای اروپایی را که از استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی^۵ استفاده می کنند، تجزیه و تحلیل می کنند، همچنین گزارش می دهند که شرکت هایی با سطوح مسئولیت اجتماعی شرکتی بالاتر، سودهای خود را تعدیل می کنند و اخبار بد را به موقع گزارش نمی کنند.

با این حال، از آنجایی که فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت شامل کمک های مالی، حمایت رفاه اجتماعی، حمایت از مصرف کننده و مدیریت زیست محیطی است، ناگزیر از سیستم ملی و محیط اجتماعی و فرهنگی که شرکت به آن تعلق دارد، تأثیر می پذیرد. چوی و مون^۶ (۲۰۱۳) نشان می دهند که ۲۰۰ شرکت برتر مسئولیت اجتماعی شرکتی در مؤسسه عدالت اقتصادی کره مدیریت سود را محدود می کنند و تداوم سود بالاتری دارند. لیم و چوی (۲۰۱۳) دریافتند که در مورد شرکت های کره ای با برتری مسئولیت اجتماعی شرکتی، مدیریت سود با استفاده از ارقام تعهدی کوچک است. کیم و جونگ (۲۰۱۳)، با بررسی ارتباط بین فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود واقعی شرکت های کره ای، نشان می دهند که شرکت هایی با عملکرد عالی مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی در مقایسه با شرکت هایی با عملکرد مسئولیت اجتماعی ضعیف، سطح پایین تری از مدیریت سود واقعی دارند. این نشان می دهد که عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت نه تنها یک شاخص پیش بینی کننده شفافیت حسابداری است، بلکه یک شاخص رشد پایدار است. بر اساس تجزیه و تحلیل شرکت های کره ای، کیم^۷ (۲۰۱۴) همچنین شواهدی ارائه می دهد که سطح مسئولیت اجتماعی شرکت دارای اثر منفی بر مدیریت سود و اثر مثبت بر نسبت قیمت به سود است. این نتیجه نشان می دهد که هر چه یک شرکت در فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت فعال تر باشد، حسابداری شفاف تر است. بنابراین، سرمایه گذاران شرکت هایی را که به طور فعال در فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت می پردازند، مثبت ارزیابی می کنند. مشابه با این یافته، مون^۸ (۲۰۰۷) همچنین شواهدی را ارائه می کند که در بین شرکت های کره ای، هرچه مدیریت اخلاقی تر معرفی شود، مدیر کمتر در مدیریت سود با استفاده از انتخاب های حسابداری اختیاری افراط می کند و پیشنهاد می کند که معرفی مدیریت اخلاقی شفافیت حسابداری را بهبود می بخشد. این یافته ها نشان می دهد که شرکت های کره ای با سطوح مسئولیت اجتماعی شرکتی بالا، ارزش های اخلاقی را دنبال می کنند و با محدود کردن مدیریت سود، کیفیت گزارشگری مالی بالایی را حفظ می کنند. انجام فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت ها، ایجاد اهداف مدیریت، سیستم مدیریت، سیستم تصمیم گیری، سیستم حسابرسی و غیره باید برای شرکت ها در اولویت قرار گیرند. حاکمیت شرکتی در هسته این سیستم ها قرار دارد و برای

¹ Dimitropoulos and Koronios

² Muttakin et al

³ Prior et al

⁴ Salewski and Zülch

⁵ IFRS

⁶ Choi and Moon

⁷ Kim

⁸ Moon

فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بسیار مهم است (بن، ۲۰۰۹). بنابراین، انتظار می‌رود حکمرانی خوب باعث ایجاد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی کارآمد، بهبود عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت و افزایش سطح و اعتبار افشای مسئولیت اجتماعی شرکت شود (دوکات و همکاران، ۲۰۲۲). به طور خاص، ماگیو و همکاران (۲۰۲۰) نشان می‌دهند که تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره، که مدیریت سود را محدود می‌کند، عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت را افزایش می‌دهد. خان و همکاران^۱ (۲۰۱۳) شواهدی ارائه می‌دهند که استقلال مدیران و حضور کمیته حسابرسی تأثیر مثبت بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. هندایاتی و همکاران^۲ (۲۰۲۲) گزارش می‌دهند که هیئت‌مدیره‌های سخت‌کوش منجر به سطح بالاتری از افشای مسئولیت اجتماعی شرکت می‌شود. به طور مشابه، طبق گفته آپوهامی و تاشاکور^۳ (۲۰۱۷)، اندازه، فعالیت، استقلال و تنوع جنسیتی کمیته‌های حسابرسی به طور مثبتی با سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت مرتبط است. دوکات و همکاران (۲۰۲۲) نشان می‌دهند که کمیته‌های حسابرسی فعال به طور مثبت با دامنه تضمین مسئولیت اجتماعی شرکت مرتبط است.

علاوه بر این، تحقیقات قبلی گزارش می‌دهند که حاکمیت شرکتی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود را تعدیل می‌کند. چوی و همکاران (۲۰۱۳) شواهدی را گزارش می‌دهند که مالکیت نهادی رابطه منفی بین مدیریت سود و مسئولیت اجتماعی شرکت را تشدید می‌کند، که نشان می‌دهد حاکمیت شرکتی می‌تواند از فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی ناشی از رفتار فرصت‌طلبانه جلوگیری کند و مدیران را تشویق به تصمیم‌گیری مدیریت از دیدگاه بلندمدت کند. غالب و همکاران (۲۰۲۱) نشان می‌دهند که حضور مدیران زن در هیئت‌مدیره ارتباط نزدیک‌تری با گزارش‌های غیرمالی شرکت واقعی تقویت می‌کند، مطابق با این ادعا که مدیران زن در هیئت‌مدیره ارتباط نزدیک‌تری با گزارش‌های غیرمالی شرکت دارند و رفتارهای مدیریت سود شرکت‌ها را کاهش می‌دهد (واکا و همکاران^۴، ۲۰۲۰). در روشی مشابه، کوک و کانگ (۲۰۱۱) شواهدی ارائه می‌کنند که نشان می‌دهد شرکت‌هایی با حکمرانی صحیح، رابطه مثبت بین فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و ارزش شرکت را تقویت می‌کنند. هوانگ و ریو^۵ (۲۰۲۰) اثر تعدیل‌کننده اندازه هیئت‌مدیره را بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و پاداش مدیر عامل مستند می‌کنند و پیشنهاد می‌کنند که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و حاکمیت شرکتی مکمل یکدیگر هستند. یونگ^۶ (۲۰۱۵) گزارش می‌دهد که رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و استراتژی مالیاتی توسط مالکیت سهامداران تعدیل می‌شود.

همان‌طور که در بالا توضیح داده شد، حاکمیت شرکتی نقش مهمی در اثربخشی فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت ایفا می‌کند. به علاوه، مطالعه مدیریت سود یک نگرانی مستمر حیاتی در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکت است (سانتوس و همکاران، ۲۰۲۱). با این حال، شواهد کمی وجود دارد که تأثیر حاکمیت شرکتی را بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود ارائه دهد. به ویژه، اگرچه کمیته حسابرسی مسئولیت نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی شرکت‌ها را بر عهده دارد و بنابراین نقش مهم مکانیزم حاکمیت شرکتی کلیدی را ایفا می‌کند که کیفیت سود را افزایش می‌دهد، تأثیر کمیته‌های حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود وجود ندارد و به اندازه کافی پرداخته نشده است. از این رو، این مطالعه تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود را بررسی می‌کند. هدف کمیته‌های حسابرسی به عنوان یک کمیته فرعی در هیئت‌مدیره، افزایش قابلیت اطمینان گزارشگری مالی با تعیین حسابرس و نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی شرکت است. بنابراین، کمیته‌های حسابرسی، که نقش محوری در حاکمیت

¹ Khan et al

² Handayati et al

³ Appuhami and Tashakor

⁴ Vacca et al

⁵ Hwang and Ryu

⁶ Jung

شرکتی دارند، مورد تاکید قرار می‌گیرند (سانگ و همکاران، ۲۰۱۷). بر این اساس، مطالعات قبلی در مورد نقش کمیته‌های حسابرسی عمدتاً چگونگی تأثیر ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی را تحلیل می‌کنند. تحقیقات قبلی در مورد استقلال اعضای کمیته حسابرسی نشان می‌دهد که کمیته‌های حسابرسی مستقل، مدیریت سود یا بی‌نظمی‌های حسابداری را مهار می‌کنند، که نشان می‌دهد هر چه نسبت مدیران خارجی مستقل در بین اعضای کمیته حسابرسی بیشتر باشد، کمیته‌های حسابرسی عملکرد نظارتی خود را بهتر انجام می‌دهند. نمونه‌هایی از چنین مطالعاتی شامل مطالعات کارچلو و نیل^۱ (۲۰۰۳) با استفاده از نظر حسابرسی، زی و همکاران^۲ (۲۰۰۳) است.

مطالعات تجربی قبلی در مورد نقش تخصص کمیته حسابرسی، اثرات حضور اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی را بررسی می‌کند. اکثر مطالعات گزارش می‌دهند که کیفیت گزارشگری مالی زمانی بهبود می‌یابد که کمیته حسابرسی شامل کارشناسان حسابداری باشد (سانگ و همکاران، ۲۰۱۹).

در کنار هم، ادبیات قبلی در مورد کمیته‌های حسابرسی گزارش می‌دهد که اندازه کمیته‌های حسابرسی با مدیران مستقل، تخصص حسابداری، نظارت و مدیریت را کنترل می‌کنند. این نشان می‌دهد که کمیته‌های حسابرسی با ویژگی‌های برتر رفتار فرصت‌طلبانه مدیران را محدود کرده و کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. بنابراین، انتظار می‌رود کمیته‌های حسابرسی از شیوه‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی که ناشی از رفتار فرصت‌طلبانه مدیران است، منصرف شوند و بر آن‌ها برای تصمیم‌گیری بلندمدت برای کسب و کارها تأثیر بگذارند. تحقیقات قبلی همچنین یافته‌های ثابتی را نشان می‌دهد که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و حاکمیت شرکتی یک رابطه مکمل دارند. بر این اساس، انتظار می‌رود کمیته‌های حسابرسی با ویژگی‌های برتر، کیفیت سود شرکت‌هایی را که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت را با انگیزه‌های اخلاقی انجام می‌دهند، بالا ببرند.

پیشینه پژوهش

چولکوف و وانگ^۳ (۲۰۲۳) پژوهشی با عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت گزارشگری مالی: شواهدی از شرکت‌های آمریکایی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکتی و معیارهای کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نویسندگان پیوند بین مسئولیت اجتماعی شرکت و چندین شاخص کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها را بررسی می‌کنند. برآورد با اثرات ثابت شرکت و سال بر اساس نمونه‌ای از شرکت‌های سهامی عام ایالات متحده است که دوره ۱۹۹۱ تا ۲۰۱۸ را پوشش می‌دهند. نتایج تجربی نشان می‌دهد که شرکت‌هایی با نمرات مسئولیت اجتماعی شرکتی بالاتر با دقت بالاتر پیش‌بینی‌های مالی، غافلگیری سود کمتر و پوشش بیشتر توسط تحلیلگران مالی مرتبط هستند. این رابطه مثبت برای شرکت‌هایی که با نگرانی‌های نمایندگی کم مواجه هستند، شرکت‌هایی که سطح آگاهی مشتری بالاتری دارند، شرکت‌هایی که مالکیت نهادی بلندمدت بیشتری دارند یا شرکت‌هایی که با محدودیت‌های مالی مواجه نیستند، عمیق‌تر است.

سانگ^۴ (۲۰۲۲) پژوهشی تحت عنوان تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود را مورد بررسی قرار دادند. این مطالعه بررسی می‌کند که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی مانند استقلال، تخصص، فعالیت یا قدرت بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود برای شرکت‌های کره‌ای تأثیر می‌گذارد یا خیر. تحلیل رگرسیون چند متغیره برای شناسایی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود شرکت‌ها با تعالی مسئولیت اجتماعی شرکت و همچنین این که آیا سهم آن‌ها کیفیت سود شرکت‌هایی را که

¹ Carcello and Neal

² Xie et al

³ Chulkov and Wang

⁴ Song

به طور فعال در فعالیتهای اجتماعی شرکتها مشارکت می کنند، افزایش می دهد استفاده می شود. شیوه های مسئولیت پذیری نتایج نشان می دهد که زمانی که کمیته های حسابرسی فعال هستند، مدیریت سود با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری شرکت هایی که با انگیزه های اخلاقی در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی شرکت، می کنند، به شدت محدود می شود. کمیته های حسابرسی زمانی موثرتر هستند که مدیران مستقل، تخصص حسابداری، مشارکت فعال و قدرت نسبی داشته باشند. یافته ها حاکی از آن است که کمیته های حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت هایی با سطوح بالای مسئولیت اجتماعی شرکتها تأثیر مثبت دارند. علاوه بر این، کمیته های حسابرسی فعال برای بهبود کیفیت سود بسیار مهم هستند، که زمانی که کمیته حسابرسی دارای ویژگی های برتر متنوعی باشند، بیشتر افزایش می یابد.

براهم و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود در شرکت های خانوادگی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود به ویژه در شرکت های خانوادگی پرداختند. بر اساس نمونه ای از شرکت های پذیرفته شده در فهرست فرانسه از دوره ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۶، نویسندگان از رویکرد متغیر ابزاری بر اساس برآوردگر حداقل مربعات دو مرحله ای استفاده می کنند. نتایج نشان می دهد که عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت به طور مثبت با ارتباط و بازنمایی وفادار سود مرتبط است. این بدان معناست که شرکت هایی که متعهد به فعالیتهای مسئولیت اجتماعی شرکتی هستند، به احتمال زیاد کیفیت سود بالایی را ارائه می کنند. نتایج همچنین نشان می دهد که ارتباط مثبت بین عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود در شرکت های خانوادگی شایع تر است و نشان می دهد که شرکت های خانوادگی مسئولیت پذیر اجتماعی مایل به حفظ ثروت اجتماعی - عاطفی خود با افشای سودهای با کیفیت بالا هستند. جعفری و متقی (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان تأثیر کمیته های حسابرسی بر رابطه بین بیش ارزشیابی سهام و مدیریت سود را انجام دادند. بدین منظور بین سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ تعداد ۱۵۰ شرکت را بررسی کردند. یافته ها نشان داد ارتباط منفی و معناداری بین بیش ارزشیابی سهام و مدیریت سود برقرار است که کمیته های حسابرسی این رابطه را تضعیف می کند. ارواحی و رجایی زاده هرندی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی را بررسی کردند. نمونه شامل ۱۰۸ شرکت بین سال های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۹ بررسی شد. یافته ها نشان داد ارتباط مثبت و معناداری بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی با کیفیت گزارشگری مالی برقرار است.

فرضیه پژوهش

باتوجه به مبانی نظری بیان شده، فرضیه های پژوهش به شرح ذیل می باشد:

فرضیه اول: مسئولیت اجتماعی شرکت بر کیفیت سود تأثیر دارد.

فرضیه دوم: ویژگی های کمیته حسابرسی بر شدت اثر مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود تأثیر دارد.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش های کاربردی است. پژوهش کاربردی، پژوهشی است که نظریه ها، قانونمندی ها، اصول و فنون را برای حل مسائل واقعی به کار می گیرد. همچنین این پژوهش از نوع پژوهش های همبستگی است، زیرا به دنبال یافتن ارتباط بین چندین متغیر است. روش شناسی پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی است، بدین معنی که انجام پژوهش براساس اطلاعات گذشته انجام می شود. در این پژوهش به منظور انجام آزمون فرضیه ها از روش رگرسیون چندمتغیره و مدل های اقتصادسنجی بهره گرفته شده است. تحلیل های آماری از طریق نرم افزار آماری ایویوز انجام پذیرفت.

¹ Brahem et al

قلمرو زمانی این پژوهش، برای یک دوره هفت‌ساله از سال ۱۳۹۴ لغایت ۱۴۰۰ تعیین شده و قلمرو مکانی آن نیز کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که کلیه شرایط زیر را داشته باشند:

- ۱- برای رعایت قابلیت مقایسه‌پذیری آن‌ها، سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد.
- ۲- طی قلمرو زمانی پژوهش، هیچگونه توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند.
- ۳- کلیه اطلاعات مورد نیاز از شرکت‌ها برای پژوهش در دسترس باشد.
- ۴- جزء بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گران مالی، شرکت‌های هلدینگ، لیزینگ‌ها و بیمه) نباشند.

با توجه به شرایط فوق، از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ۱۴۰ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب شد.

مدل و متغیرهای پژوهش

به‌منظور آزمون فرضیه اول و دوم از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش سانگ (۲۰۲۲) برحسب رابطه (۱) و (۲) استفاده می‌شود:

رابطه (۱):

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 LOSS_{it} + \beta_5 AGE_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه (۲):

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 ACSIZE_{it} + \beta_3 ACIND_{it} + \beta_4 ACEDU_{it} + \beta_5 ACKNOW_{it} + \beta_6 CSR_{it} \times ACSIZE_{it} + \beta_7 CSR_{it} \times ACIND_{it} + \beta_8 CSR_{it} \times ACEDU_{it} + \beta_9 CSR_{it} \times ACKNOW_{it} + \beta_{10} SIZE_{it} + \beta_{11} LEV_{it} + \beta_{12} LOSS_{it} + \beta_{13} AGE_{it} + \beta_{14} CFO_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل‌ها:

EQ_{it} : کیفیت سود، CSR_{it} : مسئولیت اجتماعی شرکت، $ACSIZE_{it}$: اندازه کمیته حسابرسی، $ACIND_{it}$: استقلال کمیته حسابرسی، $ACEDU_{it}$: سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی، $ACKNOW_{it}$: دانش مالی اعضای کمیته حسابرسی، $SIZE_{it}$: اندازه شرکت، LEV_{it} : اهرم مالی، $LOSS_{it}$: زیان شرکت، AGE_{it} : سن شرکت، CFO_{it} : جریان نقد عملیاتی.

متغیر وابسته

کیفیت سود (EQ_{it}): برای اندازه‌گیری کیفیت سود، از مدل تعدیل‌شده دیچو و دیچف^۱ (۲۰۰۲) که توسط مک‌نیکولز^۲ (۲۰۰۲) ارائه شده است، استفاده می‌شود. مدل مزبور به شرح رابطه (۳) است:

رابطه (۳):

$$TCA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t-1} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 CFO_{i,t+1} + \beta_4 \Delta SALES_{i,t} + \beta_5 \Delta PPE_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

¹ Dechow and Dichev

² McNichols

رابطه (۴):

$$\text{Accruals} = \text{Earn} - \text{CFO}$$

که در آن $TCA_{i,t}$ کل اقلام تعهدی، $CFO_{i,t}$ جریان نقد عملیاتی، $\Delta SALES_{i,t}$ تغییرات فروش در سال جاری نسبت به سال قبل و $\Delta PPE_{i,t}$ بیانگر جمع دارایی‌های ثابت (اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات) Earn بیانگر سود خالص و CFO بیانگر جریان وجه نقد عملیاتی است.

معیار تعیین کیفیت اقلام تعهدی، مقدار باقیمانده مدل می‌باشد. به‌منظور همگن و هم‌قواره شدن داده‌ها در سطح شرکت‌های مختلف، همه متغیرها بر جمع کل دارایی‌های ابتدای سال تقسیم می‌شود. مقدار کیفیت اقلام تعهدی شرکت i در سال t برابر با انحراف معیار باقیمانده شرکت برای یک دوره سه ساله خواهد بود. لازم به ذکر است که به‌منظور تفسیر بهتر این متغیر، انحراف معیار باقیمانده‌ها در عدد (-۱) ضرب شده است. که در این صورت هر چه مقدار باقیمانده‌ها بیشتر باشد کیفیت سود بالاتر می‌باشد (ملا و رجایی زاده هرندی، ۱۴۰۰).

متغیر مستقل

مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR_{it}): مطابق با پژوهش فرجی و همکاران (۱۳۹۹)، شامل چهار بعد، میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان (EMPD)، میزان افشای اطلاعات مربوط به مشارکت اجتماعی (COMD)، افشای اطلاعات مربوط به تولید (PROD)، افشای اطلاعات مربوط به محیط‌زیست (ENVD) می‌باشد. با بررسی یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی، گزارش هیئت‌مدیره و سایت شرکت، افشای موارد مذکور در چک لیست گزارشگری مسئولیت اجتماعی کنترل می‌گردد و به موارد افشا شده عدد یک و به موارد افشا نشده عدد صفر اختصاص داده شد. اعداد اختصاص داده شده را بر مجموع اعداد قابل تخصیص تقسیم می‌شود و مقدار آن محاسبه می‌شود. هرچه مقدار بدست آمده به یک نزدیک‌تر باشد، نشان از عملکرد بهتر شرکت در بحث مسئولیت اجتماعی شرکت است. در این پژوهش مسئولیت اجتماعی شرکت یک متغیر دوجبهی است، به‌طوری‌که میانگین هر سال نمونه تعیین شده، سپس اگر مقدار آن بیشتر از میانگین باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود.

ارزش کلی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از جمع ارزش جزئی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تقسیم بر کل امتیاز قابل تحصیل به صورت رابطه (۵) بدست می‌آید:
رابطه (۵):

$$CSR = \frac{\text{جمع امتیازهای تحصیل شده}}{\text{جمع امتیازهای قابل تحصیل}}$$

چک لیست گزارشگری مسئولیت اجتماعی به شرح جدول (۱) می‌باشد:

جدول (۱): چک لیست گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت

مؤلفه‌ها	معیارها
(۱) سلامت محیط کارکنان؛ (۲) آموزش کارکنان؛ (۳) مزایای کارکنان؛ (۴) مالکیت سهم کارکنان؛ (۵) ایمنی و بهداشت کارکنان ایزو ۱۸۰۰۰	روابط کارکنان (EMPD)
(۱) برنامه اهدا وجه نقد؛ (۲) برنامه خیریه؛ (۳) برنامه بورس تحصیلی؛ (۴) حامیان مالی برای فعالیت ورزشی؛ (۵) حامیان غرور ملی؛ (۶) پروژه‌های عمومی	مشارکت اجتماعی (COMD)
(۱) ایمنی محصول؛ (۲) کیفیت محصول ایزو ۹۰۰۰؛ (۳) توسعه محصول؛ (۴) خدمات پس از فروش	تولید (PROD)

محیطزیست (ENVD)	(۱) کنترل آلودگی هوا؛ (۲) برنامه پیشگیری و جبران خسارت؛ (۳) حفاظت و استفاده از محصولات ناشی از بازیافت؛ (۴) جایزه در زمینه محیطزیست ایزو ۱۴۰۰۰
منبع: نیروانتو و همکاران ^۱ ، ۲۰۱۱ و صالح و همکاران ^۲ ، ۲۰۱۰	

متغیر تعدیلگر

ویژگی‌های کمیته حسابرسی: از چهار معیار اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی و دانش مالی اعضای کمیته حسابرسی جهت بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی استفاده می‌شود که در ادامه هر کدام توضیح داده می‌شود:

- (۱) اندازه کمیته حسابرسی ($ACSIZE_{it}$): برابر است با تعداد اعضای کمیته حسابرسی (علوی و سعادت‌مند، ۱۳۹۷).
- (۲) استقلال کمیته حسابرسی ($ACIND_{it}$): از طریق نسبت اعضای مستقل (غیرموظف) کمیته حسابرسی بر کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی محاسبه می‌شود (تواناگر حمزه کلایی و اسکافی اصل، ۱۳۹۷).
- (۳) سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی ($ACEDU_{it}$): چنانچه سطح تحصیلات بیش از نیمی از اعضا کارشناسی ارشد و بالاتر باشد یک در غیر این صورت صفر تعلق می‌گیرد (تواناگر حمزه کلایی و اسکافی اصل، ۱۳۹۷).
- (۴) دانش مالی اعضای کمیته حسابرسی ($ACKNOW_{it}$): از نسبت اعضای متخصص مالی به کل اعضای کمیته حسابرسی استفاده می‌شود (فخاری و رضائی پیتته نوئی، ۱۳۹۶)

متغیرهای کنترلی

- اندازه شرکت ($SIZE_{it}$): به عنوان لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود.
- اهرم مالی (LEV_{it}): نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها در پایان سال مالی استفاده می‌گردد.
- زیان شرکت ($LOSS_{it}$): اگر شرکت زیان گزارش کرده باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر منظور می‌شود.
- سن شرکت (AGE_{it}): لگاریتم طبیعی تعداد سال‌هایی که شرکت در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده است.
- جریان نقد عملیاتی (CFO_{it}): از تقسیم جریان نقد عملیاتی به جمع دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

یافته‌های پژوهش

به‌منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول (۲)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۲): آمار توصیفی

پنل متغیرهای پیوسته						
متغیر	میانگین	میان	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	مشاهدات
کیفیت سود	-۰/۱۱۱	-۰/۰۷۴	-۰/۹۴۱	-۰/۰۰۴	۰/۱۲۷	۹۸۰
اندازه کمیته حسابرسی	۳/۱۴۰	۳/۰۰۰	۵/۰۰۰	۳/۰۰۰	۰/۵۱۱	۹۸۰
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۷۱۴	۰/۶۶۶	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۹۸	۹۸۰
دانش مالی کمیته حسابرسی	۰/۷۴۴	۰/۶۶۶	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۵۷	۹۸۰
اندازه شرکت	۱۵/۱۵۶	۱۴/۸۶۴	۲۱/۳۲۷	۱۱/۱۹۷	۱/۶۷۲	۹۸۰
اهرم مالی	۰/۵۳۱	۰/۵۳۲	۱/۳۴۲	۰/۱۰۵	۰/۲۱۴	۹۸۰

¹ Nirwanto et al

² Saleh et al

سن شرکت	۲/۹۲۱	۲/۹۹۵	۳/۹۸۸	۲/۰۷۹	۰/۳۸۹	۹۸۰
جریان نقد عملیاتی	۰/۱۳۱	۰/۱۰۷	۰/۵۹۵	-۰/۳۷۲	۰/۱۴۷	۹۸۰
متغیر	درصد یک	درصد صفر	مشاهدات			
مسئولیت اجتماعی شرکت	۵۳/۷۸	۴۶/۲۲	۹۸۰			
سطح تحصیلات کمیته حسابرسی	۷۳/۶۷	۲۶/۳۳	۹۸۰			
زیان شرکت	۸/۳۷	۹۱/۶۳	۹۸۰			

مهم‌ترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها می‌باشد. همان‌طور که در جدول (۲) می‌توان مشاهده کرد، میانگین کیفیت سود برابر ۰/۱۱۱ است. متوسط مسئولیت اجتماعی شرکت ۵۳ درصد است. میانگین استقلال، دانش مالی و سطح تحصیلات کمیته حسابرسی به ترتیب برابر ۷۱، ۷۴ و ۷۳ درصد است که میزان استقلال، دانش مالی و تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی را در نمونه نشان می‌دهد. میانگین اهرم مالی برابر با ۰/۵۳۱ می‌باشد که نشان می‌دهد این شرکت‌ها حدود ۵۳ درصد منابع مالی خود را، از طریق بدهی تأمین می‌کنند، می‌توان عنوان کرد که ۵۳ درصد از شرکت‌ها ریسک مالی بالایی را پذیرفته‌اند. متغیر اندازه شرکت، که از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها محاسبه شده است دارای میانگین ۱۵/۱۵۶ است. زیان شرکت دارای میانگین ۸ درصد است که بیانگر زیان‌ده بودن شرکت‌های نمونه به میزان ۸ درصد می‌باشد.

همسانی واریانس خطاهای مدل

برای بررسی همسان بودن واریانس خطاهای مدل معمولاً از آزمون وایت (۱۹۸۰) در نرم‌افزار ایویوز استفاده می‌شود. نتایج حاصل از انجام آزمون وایت به شرح جدول (۳) است.

جدول (۳): نتیجه آزمون وایت

مدل	آماره	احتمال	نتیجه
اول	۱۰/۲۸۷	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس
دوم	۵/۴۷۴	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، سطح معناداری آزمون وایت کمتر از سطح خطای ۵٪ است. بنابراین، در سطح خطای ۵٪ فرضیه H_0 این آزمون مبنی بر همسان بودن واریانس‌ها رد می‌شود و در مقابل فرضیه شماره یک مبنی بر ناهمسانی واریانس‌ها پذیرفته می‌شود. بنابراین تخمین نهایی این مدل از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته صورت می‌گیرد تا فرض همسانی واریانس‌ها در تحلیل رگرسیون برقرار بماند و مشکل ناهمسانی واریانس‌ها به این ترتیب حل شود.

آزمون هم‌خطی

هم‌خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می‌باشد. در صورت وجود هم‌خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسأله باعث می‌شود که تعداد متغیرهای معنادار در معادله کاهش یابد. در این پژوهش برای بررسی عدم وجود هم‌خطی از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۵ باشد، نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی می‌باشد. نتایج ارائه شده در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی مدل پژوهش در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول (۴): آزمون هم‌خطی بین متغیرها

متغیر	عامل تورم واریانس (VIF)	فرضیه اول	فرضیه دوم
	عامل تورم واریانس (VIF)	فرضیه اول	فرضیه دوم

۲/۵۳۵	۱/۱۰۰	مسئولیت اجتماعی شرکت
۱/۷۹۷		اندازه کمیته حسابرسی
۱/۶۹۶		استقلال کمیته حسابرسی
۱/۹۸۳		سطح تحصیلات کمیته حسابرسی
۲/۱۱۲		دانش مالی کمیته حسابرسی
۲/۵۵۶		مسئولیت اجتماعی شرکت × اندازه کمیته حسابرسی
۲/۵۶۸		مسئولیت اجتماعی شرکت × استقلال کمیته حسابرسی
۲/۲۵۳		مسئولیت اجتماعی شرکت × تحصیلات کمیته حسابرسی
۲/۸۸۷		مسئولیت اجتماعی شرکت × دانش کمیته حسابرسی
۱/۲۳۹	۱/۱۱۳	اندازه شرکت
۱/۲۷۵	۱/۱۸۸	اهرم مالی
۱/۱۵۷	۱/۱۴۲	زبان شرکت
۱/۱۲۴	۱/۰۹۷	سن شرکت
۱/۱۹۰	۱/۱۴۶	جریان نقد عملیاتی

آزمون تعیین نوع داده‌ها

به منظور انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و تلفیقی در برآورد مدل، از آزمون اف لیمر استفاده شده است. برای بررسی نتایج اف لیمر، در صورتی که احتمال آمار اف بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش داده‌های تلفیقی استفاده کرد، در غیر این صورت از روش داده‌های تابلویی استفاده می‌شود. خلاصه نتایج آزمون اف لیمر در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول (۵): آزمون تعیین نوع داده‌ها

آزمون هاسمن			آزمون اف لیمر			مدل
نتیجه	احتمال	آماره کای دو	نتیجه	احتمال	آماره F لیمر	
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۱۱۷/۹۲۴	تابلویی	۰/۰۰۰	۶/۱۵۵	اول
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۹۳/۱۱۶	تابلویی	۰/۰۰۰	۵/۴۲۵	دوم

تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل

جدول شماره (۶) نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۶): نتیجه آزمون فرضیه اول

EQ _{it} = β ₀ + β ₁ CSR _{it} + β ₂ SIZE _{it} + β ₃ LEV _{it} + β ₄ LOSS _{it} + β ₅ AGE _{it} + β ₆ CFO _{it} + ε _{it}				
احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
۰/۰۰۷	۲/۷۰۲	۰/۰۰۷	۰/۰۲۱	مسئولیت اجتماعی شرکت
۰/۰۰۰	۴/۹۲۱	۰/۰۰۲	۰/۰۱۱	اندازه شرکت
۰/۰۰۰	-۱۱/۴۲۲	۰/۰۱۹	-۰/۲۱۷	اهرم مالی
۰/۰۰۱	۳/۳۰۴	۰/۰۱۴	۰/۰۴۷	زبان شرکت
۰/۰۰۳	۲/۹۴۵	۰/۰۱۰	۰/۰۲۹	سن شرکت
۰/۰۰۰	-۴/۴۶۳	۰/۰۲۷	-۰/۱۲۱	جریان نقد عملیاتی
۰/۴۸۵	-۰/۶۹۸	۰/۰۵۰	-۰/۰۳۵	مقدار ثابت
احتمال آماره F	آماره F	آماره دوربین - واتسون	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین

۰/۰۰۰	۲۹/۶۶۲	۱/۸۲۱	۰/۲۴۹	۰/۲۵۴
-------	--------	-------	-------	-------

مطابق با جدول (۶)، احتمال آماره F در آزمون مدل کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین، با اطمینان ۹۵ درصد، مدل‌ها معنادار است. علاوه بر این، ضریب تعیین تعدیل شده تقریباً ۲۴ درصد است؛ بدین معنا که متغیرهای مستقل و کنترلی ۲۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند.

سطح معناداری آماره t متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۷) که در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. ضریب متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت (۰/۰۲۱) مثبت می‌باشد که ارتباط مستقیم با کیفیت سود را نشان می‌دهد. بر این اساس فرضیه مسئولیت اجتماعی شرکت بر کیفیت سود تأثیر دارد رد نمی‌شود. جدول شماره (۷) نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۷): نتیجه آزمون فرضیه دوم

$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 ACSIZE_{it} + \beta_3 ACIND_{it} + \beta_4 ACEDU_{it} + \beta_5 ACKNOW_{it} + \beta_6 CSR_{it} \times ACSIZE_{it} + \beta_7 CSR_{it} \times ACIND_{it} + \beta_8 CSR_{it} \times ACEDU_{it} + \beta_9 CSR_{it} \times ACKNOW_{it} + \beta_{10} SIZE_{it} + \beta_{11} LEV_{it} + \beta_{12} LOSS_{it} + \beta_{13} AGE_{it} + \beta_{14} CFO_{it} + \varepsilon_{it}$				
احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
۰/۰۰۰	۱۸/۶۳۶	۰/۰۱۵	۰/۲۸۹	مسئولیت اجتماعی شرکت
۰/۰۰۰	۷/۸۲۶	۰/۰۰۵	۰/۰۴۵	اندازه کمیته حسابرسی
۰/۰۱۷	۲/۳۷۷	۰/۰۱۲	۰/۰۲۹	استقلال کمیته حسابرسی
۰/۰۰۰	۳/۸۴۰	۰/۰۰۵	۰/۰۲۱	سطح تحصیلات کمیته حسابرسی
۰/۰۰۰	۵/۴۴۹	۰/۰۱۰	۰/۰۵۵	دانش مالی کمیته حسابرسی
۰/۰۰۰	۹/۲۷۷	۰/۰۰۶	۰/۰۵۷	مسئولیت اجتماعی شرکت × اندازه کمیته حسابرسی
۰/۰۰۱	۳/۱۱۹	۰/۰۱۸	۰/۰۵۷	مسئولیت اجتماعی شرکت × استقلال کمیته حسابرسی
۰/۰۰۵	۲/۸۰۲	۰/۰۰۹	۰/۰۲۶	مسئولیت اجتماعی شرکت × تحصیل کمیته حسابرسی
۰/۰۰۰	۶/۱۲۸	۰/۰۱۳	۰/۰۸۱	مسئولیت اجتماعی شرکت × دانش کمیته حسابرسی
۰/۰۰۰	۹/۳۳۵	۰/۰۰۱	۰/۰۱۱	اندازه شرکت
۰/۰۰۰	-۱۱/۸۱۳	۰/۰۱۰	-۰/۱۲۱	اهرم مالی
۰/۰۰۰	۵/۱۱۳	۰/۰۰۷	۰/۰۳۶	زیان شرکت
۰/۰۰۲	۲/۹۹۷	۰/۰۰۴	۰/۰۱۴	سن شرکت
۰/۰۰۵	-۲/۷۹۸	۰/۰۱۳	-۰/۰۳۸	جریان نقد عملیاتی
۰/۰۰۰	-۹/۵۲۶	۰/۰۲۹	-۰/۲۸۲	مقدار ثابت
احتمال آماره F	آماره F	آماره دوربین - واتسون		ضریب تعیین تعدیل شده
۰/۰۰۰	۵۳/۴۱۵	۱/۹۷۶		۰/۴۲۸
				ضریب تعیین
				۰/۴۳۶

مطابق با جدول (۷)، احتمال آماره F در آزمون مدل کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین، با اطمینان ۹۵ درصد، مدل‌ها معنادار است. علاوه بر این، ضریب تعیین تعدیل شده تقریباً ۴۲ درصد است؛ بدین معنا که متغیرهای مستقل و کنترلی ۴۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند.

سطح معناداری آماره t متغیر تعاملی (مسئولیت اجتماعی شرکت × ویژگی‌های کمیته حسابرسی) کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰، ۰/۰۰۱، ۰/۰۰۵ و ۰/۰۰۰) که در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. ضریب متغیرهای تعاملی (۰/۰۵۷، ۰/۰۵۷، ۰/۰۲۶ و ۰/۰۸۱) مثبت می‌باشد که علامت مثبت این ضریب نشان‌دهنده این است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی باعث تشدید رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود می‌شود. بر این اساس فرضیه ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر شدت اثر مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود تأثیر دارد رد نمی‌شود.

بحث، نتیجه گیری و پیشنهادات

فرضیه اول پژوهش به این صورت بیان گردیده است:
مسئولیت اجتماعی شرکت بر کیفیت سود تأثیر دارد.

برای آزمون فرضیه مذکور مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان یکی از عوامل در ارتباط با کیفیت سود در کنار متغیرهای کنترلی پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. این فرضیه با استفاده از مدل اول تخمین زده شد. بعد از اجرای آزمون مشخص شد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط معناداری با کیفیت سود دارد. همچنین متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، زیان شرکت و سن شرکت دارای ارتباط مثبت و معنادار و متغیرهای اهرم مالی و جریان نقد عملیاتی ارتباط منفی و معناداری با کیفیت سود دارند. بنابراین در مورد فرضیه اول این نتیجه حاصل می شود که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، مسئولیت اجتماعی شرکت با کیفیت سود ارتباط مثبت و معناداری دارد. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش چولکوف و وانگ (۲۰۲۳)، پیرا و همکاران (۲۰۲۳)، سانگ (۲۰۲۲)، براهم و همکاران (۲۰۲۲)، جوهر (۲۰۲۰)، محمد و همکاران (۲۰۲۰) و موتاکین و همکاران (۲۰۱۵) هم راستا است.

فرضیه دوم پژوهش به این صورت بیان گردیده است:

ویژگی های کمیته حسابرسی بر شدت اثر مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود تأثیر دارد.

برای آزمون فرضیه مذکور ویژگی های کمیته حسابرسی و مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان عوامل در ارتباط با کیفیت سود در کنار متغیرهای کنترلی پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. این فرضیه با استفاده از مدل دوم تخمین زده شد. بعد از اجرای آزمون مشخص شد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، متغیر تعاملی (مسئولیت اجتماعی شرکت × ویژگی های کمیته حسابرس) ارتباط معناداری با کیفیت سود دارند. همچنین متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، زیان شرکت و سن شرکت دارای ارتباط مثبت و معنادار و متغیرهای اهرم مالی و جریان نقد عملیاتی ارتباط منفی و معناداری با کیفیت سود دارند. بنابراین در مورد فرضیه دوم این نتیجه حاصل می شود که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ویژگی های کمیته حسابرس رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود را تقویت می کند. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش سانگ (۲۰۲۲) هم راستا است.

در راستای پژوهش انجام شده و نتایج به دست آمده از آن برخی از پیشنهادهای پژوهش به شرح زیر بیان می شود:

به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می شود که الزامات بیشتری را برای ارتقای کیفیت سود شرکت ها تدوین نماید تا در تصمیم گیری سرمایه گذاران مفید واقع شود.

پیشنهاد می شود که سازمان بورس اوراق بهادار تهران، قوانین و مقرراتی را اتخاذ کند که تا حد امکان بتواند میزان واقعی مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها از ابعاد مختلف را در طول سال های متممادی فعالیت شان اندازه گیری و مشخص نماید. به سرمایه گذاران، علی الخصوص سرمایه گذاران بزرگ نهادی پیشنهاد می شود برای سرمایه گذاری شرکت هایی را در اولویت قرار دهند که گزارشگری مسئولیت پذیری اجتماعی در سطح بالایی دارند. با این ترتیب نرخ بازده مورد انتظار آنان که برابر هزینه سرمایه می باشد در سطح پایینی قرار می گیرد.

به سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می گردد با وضع قوانین نظارتی بیشتر، توجه ویژه ای به کمیته حسابرسی شرکت ها داشته باشند چرا که وجود کمیته حسابرسی موجب بهبود کیفیت صورت های مالی و شفافیت اطلاعات و افزایش کیفیت سود می گردد.

به مدیران شرکت ها پیشنهاد می گردد که با توجه به اینکه کمیته حسابرسی در صورت استقرار و عملکرد صحیح واحدهای اقتصادی، تأثیر مثبتی بر عملکرد واحد حسابداری و واحد حسابرسی داخلی، همچنین کیفیت گزارشگری مالی و افزایش

- کیفیت سود هر واحد اقتصادی دارد؛ بنابراین تشکیل این کمیته باید امری مهم تلقی شود و به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد هنگام سرمایه‌گذاری به اعضای کمیته حسابرسی در زمان سرمایه‌گذاری دقت به عمل آورند.
- برای پژوهش‌های آتی نیز پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:
۱. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از سایر معیارهای اندازه‌گیری کیفیت سود استفاده شود.
  ۲. این پژوهش به بررسی نمونه‌ای از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پرداخته است. در تحقیقات آتی این مطالعه با در نظر گرفتن نوع صنعت پیشنهاد می‌شود.
  ۳. تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود.
  ۴. تأثیر ویژگی‌های هیئت‌مدیره بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود.

منابع

- ✓ ارواحی، سمانه، رجایی زاده هرنندی، احسان، (۱۴۰۱)، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۶، شماره ۸۴، صص ۳۹-۵۵.
- ✓ تواناگر حمزه کلایی، افسانه، اسکافی اصل، مهدی، (۱۳۹۷)، ارتباط بین قدرت مدیرعامل، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت کنترل داخلی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۰، شماره ۳۸، صص ۱۸۷-۲۰۷.
- ✓ جعفری، لیلا، متقی، علی اصغر، (۱۴۰۲)، تأثیر کمیته‌های حسابرسی بر رابطه بین بیش ارزشیابی سهام و مدیریت سود، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۷، شماره ۸۸، صص ۱۹۱-۲۱۱.
- ✓ علوی، سید مصطفی، سعادت‌مند، روشنگر، (۱۳۹۷)، بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۸، شماره ۳۱، صص ۲۳۳-۲۵۲.
- ✓ فخاری، حسین، رضائی پشته نوئی، یاسر، (۱۳۹۶)، تأثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت، مجله دانش حسابداری، دوره ۸، شماره ۳، صص ۸۱-۱۱۲.
- ✓ فرجی، امید، جنتی دریاکناری، فاطمه، مصنوعی، کفسان، یونسی مطیع، فاطمه، (۱۳۹۹)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش شرکت: نقش تعدیلگر مدیریت سود، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۷، شماره ۱، صص ۲۵-۵۸.
- ✓ ملا، الناز، رجایی زاده هرنندی، احسان، (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر متنوع سازی شرکتی بر کیفیت اقلام تعهدی اختیاری و ثبات سود: آزمون فرضیه اثر متنوع سازی، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۸، صص ۶۷-۸۱.
- ✓ نسل موسوی، سید حسین، عنایت پور شیاده، ابراهیم، آذین‌فر، آرش، (۱۴۰۰)، تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی، فصلنامه علمی پیشرفت‌های مالی و سرمایه‌گذاری، دوره ۲، شماره ۵، صص ۲۳-۴۴.
- ✓ Appuhami, R. and Tashakor, S. (2017), "The impact of audit committee characteristics on CSR disclosure: an analysis of Australian firms", Australian Accounting Review, Vol. 27 No. 4, pp. 400-420.
- ✓ Ban, H.-J. (2009). Corporate governance structure, corporate social responsibility, and its performance. J. Ind. Econ. Bus, 22, 2171-2195.
- ✓ Brahem, E., Depoers, F. and Lakhal, F. (2022), "Corporate social responsibility and earnings quality in family firms", Journal of Applied Accounting Research, Vol. 23 No. 5, pp. 1114-1134.

- ✓ Carcello, J.V.; Neal, T.L. (2003). Audit committee characteristics and auditor dismissals following “new” going-concern reports. *Account. Rev*, 78, 95–117.
- ✓ Choi, B.B.; Lee, D.; Park, Y. (2013). Corporate social responsibility, corporate governance and earnings quality Evidence from Korea. *Corp. Gov*, 21, 447–467.
- ✓ Choi, H.J.; Moon, D.C. (2013). The relationship between corporate social responsibilities and accounting transparency. *Korean Acc. Rev*, 38, 135–171.
- ✓ Chulkov, D. and Wang, X. (2023), "Corporate social responsibility and financial reporting quality: evidence from US firms", *Studies in Economics and Finance*, Vol. 40 No. 3, pp. 445-466.
- ✓ Davidson, R.H.; Dey, A.; Smith, A.J. (2019). CEO materialism and corporate social responsibility. *Account. Rev*, 94, 101–126.
- ✓ Dechow, P. and Dichev, I. (2002). The Quality of Accruals and Earnings, the Role of Accruals in Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59.
- ✓ Dimitropoulos, P.; Koronios, K. (2021). Corporate environmental responsibility and earnings management. In *Corporate Environmental Responsibility, Accounting and Corporate Finance in the EU*; Springer: Cham, Switzerland; pp. 215–233.
- ✓ Dwekat, A.; Meqbel, R.; Segu í-Mas, E.; Tormo-Carb ó, G. (2022). The role of the audit committee in enhancing the credibility of CSR disclosure: Evidence from STOXX Europe 600 members. *Bus. Ethic-Environ. Responsib*, 31, 718–740.
- ✓ Ghaleb, B.A.A.; Qaderi, S.A.; Almashaqbeh, A.; Qasem, A. (2021). Corporate social responsibility, board gender diversity and real earnings management: The case of Jordan. *Cogent Bus. Manag*, 8, 1883222.
- ✓ Handayati, P.; Tham, Y.T.; Yuningsih, Y.; Rochayatun, S.; Meldona. (2022). Audit quality, corporate governance, firm characteristics and CSR disclosures—Evidence from Indonesia. *J. Bus Financ. Account*, 33, 65–78.
- ✓ Hwang, S.-J.; Ryu, S.-J. The effect of corporate governance on the relationship between CEO compensation and CSR. *Tax Acc. Res*, 64, 27–52.
- ✓ Jeon, K.-A.; Choi, J.-H.; Park, J.-I. (2004). The relationship between new audit committee establishment and earnings management. *Korean Acc. Rev*, 29, 143–177.
- ✓ Jung, W.-S. (2020). The effects of corporate social responsibility on the tax strategy and firm value to the tax strategy—Focus on corporate governance. *Korea Int. Acc. Rev*. 2015, 60, 181–206.
- ✓ Khan, A.; Muttakin, M.B.; Siddiqui, J. (2013). Corporate governance and corporate social responsibility disclosures: Evidence from an emerging economy. *J. Bus. Ethics*, 114, 207–223.
- ✓ Kim, S.H.; Jung, Y.K. (2013). Corporate social responsibility (CSR) and real earnings management. *J. Tax. Acc*, 14, 227–259.
- ✓ Kim, Y.; Park, M.S.; Wier, B. (2012). Is earnings quality associated with corporate social responsibility? *Account. Rev*. 2012, 87, 761–796.
- ✓ Kim, Y.-H. (2014). The effect of CSR on earnings management and firm value. *Tax. Acc. Res*, 40, 147–163.
- ✓ Kook, C.P.; Kang, Y.S. (2011). Corporate social responsibility, corporate governance and firm value. *Korean J. Financ. Stud*, 40, 713–748.
- ✓ Kwak, S.-K. (2010). A critical review on the literature about the audit committee. *J. Tax. Acc*, 11, 175–217.
- ✓ Lim, H.J.; Choi, J.S. (2013). Corporate social responsibility and earnings management: Do the external business ethics portray internal ethics? *Korean Acc. J*, 22, 257–309.
- ✓ Maglio, R.; Rey, A.; Agliata, F.; Lombardi, R. (2020). Connecting earnings management and corporate social responsibility: A renewed perspective. *Corp. Soc. Responsib. Environ. Manag*, 27, 1108–1116.

- ✓ Moon, H.-J. (2007). The relationship between ethical management and discretionary accruals. *Korean Acc. J*, 16, 81–105.
- ✓ Muttakin, M.B.; Khan, A.; Azim, M.I. (2015). Corporate social responsibility disclosures and earnings quality: Are they a reflection of managers' opportunistic behavior? *Manag. Aud. J*, 30, 277–298.
- ✓ Nirwanto, Mirza. Zulaikha. Rahardja, H. (2011). "Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia 2008-2010", *Managerial Auditing Journal*.
- ✓ Palacios-Manzano, M.; Gras-Gil, E.; Santos-Jaen, J.M. (2021). Corporate social responsibility and its effect on earnings management: An empirical research on Spanish firms. *Total Qual. Manag. Bus. Excell.* 2021, 32, 921–937.
- ✓ Prior, D., Surroca, J. and Tribo, J. (2008), "Are socially responsible managers really ethical? Exploring the relationship between earnings management and corporate social responsibility", *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 16 No. 3, pp. 160-177.
- ✓ Saleh, M, Zulkifli, N, Rusnah Muhamad, (2010), "Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 25 Iss: 6 pp. 591–613.
- ✓ Salewski, M. and Zulch, H. (2012), "The impact of corporate social responsibility (CSR) on financial reporting quality-Evidence from European blue chips", Working paper, HHL – Leipzig Graduate School of Management, Saxony.
- ✓ Santos-Jaén, J.M.; León-Gómez, A.; Serrano-Madrid, A. (2021). The effect of corporate social responsibility on earnings management: Bibliometric review. *Int. J. Financ. Stud*, 9, 68.
- ✓ Securities and Exchange Commission (SEC). (2003). Accounting and Auditing Enforcement Release; SEC: Washington, DC, USA; Volume 1839.
- ✓ Song, B.; Ahn, H.; Choi, J.-H. (2017). The effect of the composition of audit committee financial expertise on industry specialist auditor choice and audit fees. *Korean Acc. Rev*, 42, 209–243.
- ✓ Song, Bomi. (2022). "The Influence of Audit-Committee Characteristics on the Association between Corporate Social Responsibility and Earnings Quality," *Sustainability*, MDPI, vol. 14(17), pages 1-16.
- ✓ Vacca, A.; Iazzi, A.; Vrontis, D.; Fait, M. (2020). The role of gender diversity on tax aggressiveness and corporate social responsibility: Evidence from Italian listed companies. *Sustainability*, 12, 2007.
- ✓ Wang, H.; Choi, J. (2013). A new look at the corporate social–financial performance relationship: The moderating roles of temporal and interdomain consistency in corporate social performance. *J. Manag.* 2013, 39, 416–441.
- ✓ Xie, B.; Davidson III, W.N.; DaDalt, P.J. (2003). Earnings management and corporate governance: The role of the board and the audit committee. *J. Corp. Financ*, 9, 295–316.